

Sygn. akt II KK 411/20

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 14 kwietnia 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Wiesław Kozielowicz (przewodniczący)

SSN Antoni Bojańczyk

SSN Marek Siwek (sprawozdawca)

Protokolant Helena Niewiadomska

w sprawie **R. S.**

skazanego z art. 209 § 1 k.k.

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu

w dniu 14 kwietnia 2021 r.,

kasacji, wniesionej przez Prokuratora Generalnego

od wyroku nakazowego Sądu Rejonowego w W.

z dnia 20 sierpnia 2019 r., sygn. akt IV K (...),

**uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi
Rejonowemu w W. do ponownego rozpoznania.**

UZASADNIENIE

R. S. został oskarżony o to, że w okresie od 26 stycznia 2004 do dnia 11 grudnia 2017 r. w W. uchylał się od wykonywania obowiązku alimentacyjnego określonego co do wysokości orzeczeniem sądowym sygn. XI RC (...) na rzecz zstępnej K. S., przy czym łączna wysokość powstałych w skutek tego zaległości stanowiła równowartość co najmniej 3 świadczeń okresowych, tj. o popełnienie przestępstwa z art. 209 § 1 k.k.

Sąd Rejonowy w W. zaskarżonym wyrokiem nakazowym z 20 sierpnia 2019 r., sygn. akt IV K (...) ustalając, że oskarżony uchylał się od wykonywania obowiązku alimentacyjnego wobec małoletniej K. S. określonego co do wysokości wyrokiem Sądu Rejonowego w W. z dnia 26 stycznia 2004 roku, sygn. akt XI RC (...), uznał oskarżonego R. S. za winnego popełnienia zarzucanego mu czynu z art. 209 § 1 k.k. i za to na podstawie art. 209 § 1 k.k. w zw. z art. 34 § 1a pkt 1 k.k. w z art. 35 § 1 k.k. wymierzył mu karę 10 (dziesięciu) miesięcy ograniczenia wolności, polegającą na wykonywaniu nieodpłatnej, kontrolowanej pracy na cele społeczne w wymiarze 30 (trzydziestu) godzin w stosunku miesięcznym (pkt I). Wyrokiem tym rozstrzygnięto w przedmiocie kosztów postępowania (pkt 2).

Wyrok nakazowy uprawomocnił się 3 listopada 2019 r., bez zaskarżenia przez którąkolwiek ze stron (k.121).

Kasację od tego wyroku, na korzyść skazanego, wniósł Prokurator Generalny, który zarzucił rażące i mające istotny wpływ na treść wyroku naruszenie przepisów prawa karnego procesowego, to jest art. 500 § 1 i 3 k.p.k., polegające na rozpoznaniu sprawy oskarżonego R.S. na posiedzeniu w postępowaniu nakazowym, pomimo istotnych wątpliwości co do czasookresu popełnienia przez niego przestępstwa niealimentacji zarzucanego mu w akcie oskarżenia, co wyłączało dopuszczalność takiego trybu postępowania, które to uchybienie w konsekwencji skutkowało przypisaniem mu, z rażącym naruszeniem przepisu art. 413 § 2 pkt 1 k.p.k., wadliwie ustalonych w opisie czynu jego granic czasowych, obejmujących częściowo okres uchylania się od obowiązku alimentacyjnego na szkodę tej samej osoby, za który został on już wcześniej prawomocnie skazany wyrokiem nakazowym Sądu Rejonowego w W. z dnia 11 stycznia 2019 r. w sprawie o sygn. akt II K (...)

Wskazując na ten zarzut skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Kasacja jest zasadna w stopniu oczywistym.

Jak wynika z treści art. 500 § 1 k.p.k. w sprawach, w których prowadzono dochodzenie, uznając na podstawie zebranego w postępowaniu przygotowawczym materiału, że przeprowadzenie rozprawy nie jest konieczne, sąd może w wypadkach pozwalających na orzeczenie kary ograniczenia wolności lub grzywny wydać wyrok nakazowy. Fundamentalnym warunkiem uprawniającym do wydania wyroku nakazowego jest natomiast stwierdzenie na podstawie zebranych w sprawie dowodów, że okoliczności czynu i wina oskarżonego nie budzą wątpliwości. Wynika to wprost z treści art. 500 § 3 k.p.k.

Brak wątpliwości, o którym mowa w powołanym przepisie oznacza, że nie może ich być zarówno odnośnie winy, sprawstwa danego czynu, wypełnienia wszystkich jego znamion określonych w przepisach prawa karnego materialnego, a także okoliczności jego popełnienia, istotnych z punktu widzenia zarówno prawa materialnego, jak i procesowego. Niespełnienie powyższych warunków wyłącza możliwość rozpoznania sprawy w omawianym trybie, a w rezultacie, co oczywiste, także dopuszczalność wydania wyroku nakazowego. Przesłanka braku wątpliwości co do okoliczności popełnienia czynu, do której zalicza się również okres przestępnego zachowania sprawcy, podlega kontroli sądu rozpoznającego merytorycznie sprawę, który w następstwie powzięcia wątpliwości w tym zakresie, powinien bezwzględnie skierować ją do rozpoznania na zasadach ogólnych, a więc na rozprawie.

W niniejszej sprawie zasadny okazał się zarzut Prokuratora Generalnego co do tego, że nie zostały spełnione wymagane wspomnianym przepisem warunki do wydania wyroku nakazowego. Nie wyjaśniono bowiem w sposób konieczny i należyty okoliczności związanych z wcześniejszą karalnością oskarżonego R. S. pomimo, że taki obowiązek obciążał sąd rozpoznający sprawę. Ustalenie uprzedniej karalności jest kwestią o podstawowym znaczeniu dla odpowiedzialności każdego oskarżonego niezależnie od wdrożonego trybu postępowania, zwłaszcza w sytuacji, gdy na taką potrzebę wskazują dodatkowo zebrane dowody. Świadek J.S. relacjonowała natomiast, że w odniesieniu do R. S. mogą toczyć co najmniej

dwa odrębne postępowania o niealimentację (zainicjowane przez Urząd Dzielnicy X oraz Urząd Dzielnicy Y, k. 30).

Fakt, że w toku postępowania nakazowego nie prowadzi się postępowania dowodowego nie mógł prowadzić do rezygnacji z wyjaśnienia wszystkich okoliczności tej sprawy w szczególności zaniechania czynności dowodowych, których przeprowadzenie było niezbędne w związku z koniecznością dysponowania aktualnymi danymi co do osoby oskarżonego. Z art. 213 § 1 k.p.k. wynika ciążący na organie prowadzącym postępowanie obowiązek ustalenia danych o karalności oskarżonego. Konieczność weryfikacji tej okoliczności była w niniejszej sprawie tym bardziej konieczna, że w jej aktach nie było informacji, by R. S. był już uprzednio karany za przestępstwo z art. 209 § 1 k.k.

Na skutek tego zaniechania Sąd Rejonowy w W. w czasie orzekania 20 sierpnia 2019 r. w sprawie IV K (...) wadliwie ocenił przesłankę wydania wyroku nakazowego na posiedzeniu, jaką był brak wątpliwości co do okoliczności popełnienia przez oskarżonego zarzucanego mu przestępstwa. W sprawie tej R. S. zarzucono popełnienie przestępstwa wypełniającego dyspozycję art. 209 § 1 k.k., popełnionego w okresie od stycznia 2004 r. do dnia 11 grudnia 2017 r., podczas gdy wyrokiem z 11 stycznia 2019 r., Sądu Rejonowego w W., był on już prawomocnie skazany (wyrok uprawomocnił się 8 lutego 2019 r.) za przestępstwo z art. 209 § 1 k.k. popełnione na szkodę tej samej pokrzywdzonej – K. S. – w okresie od 1 maja 2013 r. do 28 sierpnia 2014 r. (k. 132 i akta II K (...)). Ten okres przestępnego zachowania oskarżonego w całości zawiera się w granicach czasowych czynu przypisanego R. S. w zaskarżonym kasacją wyroku w sprawie IV K (...).

Jak trafnie podniesiono w kasacji, odwołując się do utrwalonego w tej materii orzecznictwa, powyższe ustalenie nie powoduje jednak określonej w art. 17 § 1 pkt 7 k.p.k. przeszkody procesowej. O powadze rzeczy osądzonej, w przypadku przestępstw niealimentacji można mówić wyłącznie wówczas, gdy okresy uporczywego uchylania się od obowiązku świadczeń alimentacyjnych, ustalone w kolejno rozpoznawanych sprawach, są identyczne i pokrywają się ze sobą, lub gdy okres w sprawie następnej został w całości objęty skazaniem w sprawie

rozpoznawanej poprzednio, prawomocnie już zakończonej. Taka jednak sytuacja nie miała miejsca w sprawie zakończonej zaskarżonym przez Prokuratora Generalnego wyrokiem.

Stwierdzone uchybienie, choć nie należy do kategorii bezwzględnej przyczyny odwoławczej, ma niewątpliwie charakter innego rażącego naruszenia prawa, o którym mowa w art. 523 § 1 k.p.k. Doprowadziło ono do wadliwego określenia granic czasowych kolejnego przestępstwa z art. 209 § 1 k.k., nieuwzględniającego treści poprzedniego wyroku skazującego. W tej sytuacji R.S. został dwukrotnie skazany za występki niealimentacji popełniony na szkodę tej samej osoby w okresach częściowo pokrywających się. Oczywiste jest zatem, że z tego powodu nie było podstaw do wydania wyroku nakazowego w postępowaniu nakazowym wobec czego doszło do naruszenia normy art. 500 § 1 i 3 k.p.k., jak również art. 413 § 2 pkt 1 k.p.k., skoro na skutek nieuwzględnienia wcześniejszego skazania w sprawie II K (...) Sądu Rejonowego w W., w sposób niewłaściwy został opisany czyn przypisany w wyroku wydanym w sprawie o sygn. akt IV K (...). Prawidłowo orzekając w sprawie IV K (...) należało więc wyeliminować okres czasu, za który R. S. został prawomocnie skazany w sprawie II K (...), oraz ewentualnie uwzględnić fakt, iż okres omawianej sprawy IV K (...) pokrywa się także z pozbawieniem wolności skazanego, gdyż od 17 lipca 2007 r. do 11 lutego 2008 r., odbywał on karę pozbawienia wolności (notatka urzędowa z 15 stycznia 2018 r., k. 11). Jak natomiast słusznie zauważył skarżący, do okoliczności, które wyłączają umyślność w zakresie zaniechania wykonywania obowiązku alimentacyjnego, bez wątpienia należy pozbawienie wolności pod warunkiem jednak, że osoba zobowiązana do alimentacji nie ma w tym czasie możliwości zarobkowania i składników majątku, z których możliwa byłaby egzekucja należności alimentacyjnych.

Podniesione wyżej okoliczności wskazują zatem, że w realiach niniejszej sprawy nie zostały spełnione wszystkie ustawowe warunki orzekania o odpowiedzialności karnej na posiedzeniu bez udziału stron, w postępowaniu

nakazowym, gdyż zachodziły uzasadnione wątpliwości co do okoliczności czynu R.S. przedstawione w opisanej w akcie oskarżenia formie.

W tej sytuacji, wobec oczywistej zasadności postawionego w kasacji zarzutu, Sąd Najwyższy orzekł jak w części dyspozytywnej wyroku.

Ponownie rozstrzygając sprawę Sąd Rejonowy rozpozna ją na zasadach ogólnych, stosownie do treści art. 500 § 3 k.p.k. (*a contrario*), uwzględniając powyższe uwagi.